

Näsja kyrka

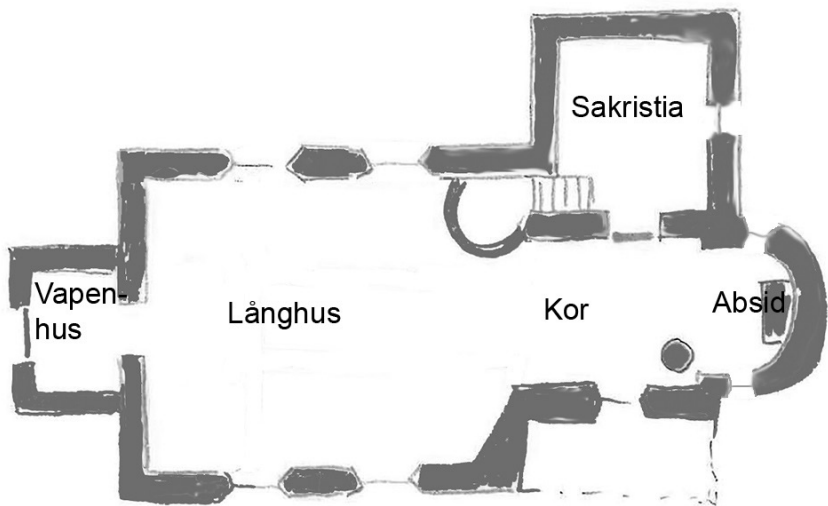

Foto: Anita Löfgren Ek

Tryckt med generöst bidrag från Claes & Greta Lagerfelts stiftelse

Grafisk form & produktion: Pernilla Stridh, Fräs och form AB

Tryck: Larsson Offsettryck AB

ISBN: 978 91 7962 186 4

© 2021 Linköpings stifts kyrkodeskrivningskommitté

www.svenskakyrkan.se

Nässja kyrka

Anita Löfgren Ek

Linköpings stifts kyrkor

Korta vägledningar utgivna av Linköpings stifts kyrkoberskrivningskommitté: Jan Eriksson, Robin Gullbrandsson, Annika Johansson, Anita Löfgren Ek, Gunnar Nordanskog, Eva Nyström Tagesson och Mattias Sörensen.

Nässja socken omtalas i flera dokument från 1330 och senare under 1300-talet. Stavningen är oftast "Naesia". Byn Nässja ligger i ett monumentalt krönläge på en lång udde ut i Vättern och kyrkan ligger i byns sydvästra del. Från kyrkan är det en vid utsikt mot söder och sydöst över åkermarken. Nordöst om kyrkan ligger en stor, förhistorisk stenkrets som varierande benämns domarring eller skeppsättning samt ett gravfält från äldre järnålder, cirka 500 f Kr–500 e Kr, som visar på områdets betydelse under lång tid.

Beskrivning

Genom årsringsanalys (dendrokronologi) på delar av kyrkans takstol, har Nässja kyrka daterats till andra delen av 1100-talet. Kyrkans planlösning är den vanliga för många medeltida kyrkor i Östergötland: långhus, ett smalare kor i öster och i det här fallet avslutas koret med en halvrund absid. I norr ligger sakristian som uppfördes under medeltiden, okänt när. Vapenhuset i väster uppfördes troligen under 1800-talet. Trots den typiska planlösningen har kyrkan ett särpräglat utseende. Det beror på att taket är gemensamt för både långhus och kor, trots att koret är smalare. På det sättet blir taket ovanligt dominant. Kyrkan är

byggd av kalksten och gråsten, fasaderna är spritputsade och avfärgade i vitt med slätputsade omfattningar och hörn. Sockeln är lite utstickande och har en sluttande överdel (skråkantsockel), vilket förekommer på flera kyrkor i trakten. Sakristian saknar dock en tydlig sockel, men

Triumfbågen har ett mycket ovanligt läge mellan koret och absiden. Det är oklart om det är ett medeltida läge, eller från ombyggnaden i början av 1800-talet.

skråkanten kan man även se inne i vapenhuset, på långhusets västgavel. Det visar att vapenhuset är senare tillkommet, men att långhusets västgavel hör till den ursprungliga kyrkobyggnaden. Samtliga takfall och takryttaren med sin spira är täckta med tjärade stavspån. De

höga och smala spetsbågiga fönstren har små rutor innefattade i blyspröjs. Kyrkans huvudingång är via vapenhuset. En smal kordörr i söder används inte som ingång, utan innanför den finns i dag dopplatsen där en stor doptextil döljer dörren. Vid ingången i väster och

vid koringången ligger två gravhällar från 1650 respektive 1597 som trappsteg. Sakristian i norr saknar ingång från utsidan.

Kyrkorummet är litet och de båda bänkkvarteren tar upp en stor del av långhuset. Både långhus och kor har ett brunmålat bräddtak som avslutas nertill med en blåmålad profilerad list med uddkant. En kraftig spetsbågig triumfbåge delar av koret mot absiden. Mittemot dopplatsen vid den medeltida koringången i söder finns ingången till sakristian. Sakristiedörren är medeltida och mot koret består den av smala, horisontella hopnitade järnband, ringhandtag och dekorativt utformad låsskylt. Kyrkorummets utseende kommer till stor del från en renovering på 1930-talet. Även bänkinredningen fick sin utformning då, men har ett ålderdomligt utseende med bänkluckor. Bänkarna går ända ut till ytterväggarna, vilket också är ett äldre drag. I de flesta av dagens kyrkor har bänkarna kortats för att ge möjlighet till en gång utmed kyrkvägen. Orgelläktaren har ett enkelt utformat skrank med spegelindelning och färgsättning i grått och förgyllning. Läktarskranket avslutas nertill av en förgylld uddlist. Läktaren bärs upp av pelare och kolonner. Kyrkorummet i Nässja

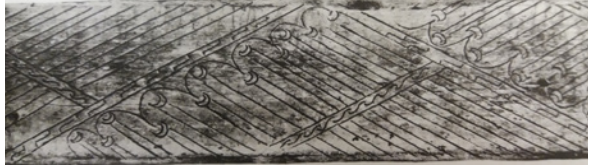
Interiören mot orgelläktaren. Från läktaren går trappan upp till vinden.

är en blandning av den medeltida kyrkans lilla skala med tydlig skillnad mellan långhus och kor och det nyklassicistiska kyrkorummets ljusa väggar och enkla inredning.

Historik

Kyrkans medeltida takstol är till stora delar bevarad och på Historiska museet i Stockholm finns sedan 1906 en ungefär fem meter lång ornerad bräda som har hört till takkonstruktionen. Den satt vid nedtagningen vid takfoten på långhusets norra sida, närmast koret.

Den ornerade takfotsbrädan, nu på Historiska museet. Illustration ur boken Medeltidsminnen från Östergötland (1906).

Teckning av Näsja kyrka, Elias Brenner 1670. Han har även ritat av vapensköldarna på nattvardskalkens fot.

Den tidigaste avbildningen av kyrkan är gjord av ritaren vid Antikvitetskollegium, Elias Brenner 1670, och den visar ett stort vapenhus framför den medeltida huvudingången i söder samt en låg träbod som går ända fram till absiden. På takets västra del finns en takryttare och sakristianskymtar i norr. Vindskivorna till kortaket, långhustaket och taket över vapenhuset är dekorativt avslutade. Takryttaren är troligen putsad och har små gluggar högt upp på sidorna.

Från mitten av 1600-talet kan man genom räkenskaper och sockenstämmoprotokoll delvis följa reparationer och ombyggnader på kyrkan, samt inköp av inventarier. Som en stående punkt vid sockenstämmorna under flera år i slutet av 1600-talet och början av 1700-talet fanns kyrkans tak, mur, torn och klockor. Till exempel konstaterades i november 1706 "ingen felaktighet". Året efter åtog sig klockaren och Nils Danielsson i Näsja att till våren laga den östra delen av vapenhuset, "om Gud vill".

Teckning av Näsja kyrka, Johan Fredrik Kock 1807.

Enligt kyrkoräkenskaperna från slutet av 1690-talet har man under några år väntat på att stapeln (klockstapeln) skulle falla omkull av förruttelse och kyrktaket med det lilla tornet på västra gaveln hade börjat raseras av blåsväder. Man beslutade att riva den gamla stapeln och lilla tornet för att i stället göra ett nytt lagligt stort torn att där hänga klockan. Ett nytt torn byggdes av Håkan i Långdalen och Svän i Örberga och var färdigt 1697. Det är inte belagt om det nya tornet var vad vi i dag skulle kalla ett kyrktorn, eller om det blev en ny takryttare. Carl Fredrik

Broocman skriver i sin sockenbeskrivning över Näsja år 1760 att det vid kyrkan finns ett stentorn, som inte är särdeles högt. Det tyder på ett torn, men det saknas uppgifter på att det i så fall revs någon gång kring år 1800. År 1807 gjordes nämligen ytterligare en avbildning av kyrkan genom Johan Fredrik Kock, bördig från Vadstena, och då finns dagens takryttare avbildad. Det troliga är att man använder uttrycket torn även för det vi idag kallar takryttare.

På Kocks teckning är den låga boden på kyrkans södra sida

riven. Den revs troligen i slutet av 1600-talet. Enligt handlingar från 1683 var den förfallen och skulle försäljas. Förutom att han ritade av kyrkan, gjorde Kock även några anteckningar: kyrkan är gulrappad och taken har spån. Kyrkans längd med koret är 23 alnar och i bredden 9 alnar. Det gör, enligt Kock, att det bara var två kyrkor i Östergötland, som då var mindre än Nässja.

Kyrkans interiör beskrevs 1760 av Carl Fredrik Broocman: *Inuti är hon af fine hwalf nog låg och temmeligen mörk; hwartil then gamla påwiske målningen, som ännu är i behåll under hwalfen, mycket bidrage.* Han skriver vidare att altartavlan har stått i Vadstena klosterkyrka under påvetiden, varifrån hon har förärats till Nässja och föreställer i slät målning Herrens Nattwards instiftelse. Han anser att predikstolen är av ringa snickarearbete och gör inte stort anseende. Det är inte samma predikstol som idag finns i kyrkan.

Under andra delen av 1700-talet och första delen av 1800-talet byggdes många medeltida kyrkor i Östergötland till, byggdes om kraftigt eller revs och ersattes med en ny och större kyrka. I vissa fall slogs även församlingar sam-

man och fick en ny, gemensam kyrka. Sådana diskussioner fördes även i Nässja. Vid en extra ordinarie sockenstämma den 4 april 1815 tog man upp frågan om en sammanbyggnad av annexkyrkan Nässja med moderkyrkan Örberga. Sockenmännen i Örberga hade dock tyckt att man kunder avvakta med en sammanbyggnad eftersom deras kyrka behövde en utvändig reparation, men dess murar och valv "äro bastanta". I Nässja beslutade man då att kontakta byggmästare Johan Holmberg i Vadstena för att besiktiga kyrkans bristfälligheter och ta fram ritningar och kostnadsförslag på en reparation. Kyrkan var i behov av reparation och "sedan Gud välsignat våra lador och genom en huld överhet skänkt oss fred i vårt land" var det lämplig tid för detta. Av protokollet den 20 november 1815 framgår det att byggmästare Holmberg inte bedömde att kyrkans murar var så bristfälliga att man behövde frukta något. Troligen föreslog han att kyrkan skulle utvidgas, eller nästan byggas ny, och det följde en livlig debatt om förslaget. Bland annat hävdades att en så liten församling som Nässja genom en sådan kostnad skulle utblottas och nödgas sälja sina av förfäder ärvda eller efter egen nedlagd flit förvärvade hemmansdelar till

Takstolen mot öster, över det förhöjda koret. I bakgrunden syns murstocken till kaminen, som tidigare stod framför det norra bänkkvarteret.

förmögna utsocknes invånare. Vid samma sockenstämma gjorde man en projektbeskrivning över reparationen, men tyvärr ville man inte ta med den i protokollet om det skulle bli någon ändring framöver. Därför är det inte helt klart vad man verkligen gjorde, men rivning av valven och höjning av korväggarna nämndes i senare protokoll. Det tog några år innan man hjälpligt kunde enas om ombyggnaden men under tiden köpte man in material, som bräddor, plank, kalk och tegel. I räkenskaperna för maj 1819 finns utgifter för murare, snickare och takstolar. På hösten 1822 var om-

byggnaden, eller reparationen som man kallade den, färdig för besiktning. Invändigt fann man reparationen inte bara klar, utan även berömlig. Utvändigt behövde delar av taket strykas igen då ett hastigt påkommet regn fått rödfärg och tjära att flyta bort.

Går man upp på kyrkvinden i dag ser man att takstolarna från tidigt 1800-tal fick i stort sett samma utformning som de medeltida takstolarna. Utmed sidorna är övergången mellan den medeltida långhusmuren och det förhöjda koret tydlig. Några av takstolarnas

stödben in mot mitten av långhuset är avkapade, oklart varför. Kan det ha med de tidigare valven att göra, eller var det något som gjordes i samband med ombyggnaden av taket? I själva kyrkorummet måste övergången mellan långhuset och koret ha påverkats av att korväggarna höjdes. I dag är triumfbågen mycket hög och dess placering mellan kor och korabsid i stället för mellan långhus och kor är ovanlig. Man kan fråga sig om det varit så alltsedan medeltid, eller om det är en byggnadsteknisk lösning i samband med att korväggarna höjdes och valven revs.

Vid en sockenstämma 1853 bestämde man att inskaffa ett förslag på tillbyggnad av förhus. Det kan vara vid den här tiden som huvudingången flyttades från den södra sidan till den västra sidan och dagens vapenhus uppfördes. Troligen förstörades fönsteröppningarna under 1800-talet och fick den storlek de har i dag.

År 1935 gjordes en omfattande invändig renovering under ledning av arkitekt Johannes Dahl från Tranås. Nytt golv av kalksten lades i koret och mittgången och brädgolv i bänkkvarteren. Triumfbågmurarna ändrades och den tidigare runda altarringen gjordes

rak. Ett nytt altare tillverkades och i korfönstren satte man in antikglas. Bänkarna breddades och blev mer bekväma, men de gamla bänkdörrarna bevarades. En ny trappa byggdes upp till läktaren och både på läktaren och i sakristian lades nytt golv. Målarmästare Mauritz Ekholm i Malmslätt ansvarade för måleriarbetet. I koret ersattes den stora altartavlan med ett litet medeltida altarskåp, som målats om på 1700-talet. Den tidigare stora altartavlan föreställde Nattvardens instiftande och skänktes 1849 av Anders Larsson på Broby. Tyvärr har den förkommit och bara ramen finns kvar. Innanför kordörren ordnades en dopplats. Trätaket, som tidigare var vitt, målades åter brunt med blå list.

Indragning av el, troligen för uppvärmning, bekostades av den kyrkliga syföreningen. Nässja kyrka har, liksom våra flesta kyrkor, engagerat församlingsborna under århundradena. Som exempel citeras här en tidningsartikel som redogör för 1930-talets renovering: *Nässja kyrka har under denna tid varit föremål för mycken offervillighet. Hela restaureringen har kostat c:a 6,000 kr., som insamlats på frivillighetens väg. För kyrkan arbetar en syförening under stor tillslutning av församlingens kvinnliga medlemmar. Även en*

mindre syförening, huvudsakligen ungdom, har medverkat. Av Örberga-Nässja syförening för församlings-syster har Nässja församling mottagit 1,000 kr. Dessutom har kyrkan mottagit av såväl församlingsbor som f. d. församlingsbor gåvor i pengar och direkta skänker. Till varje givare riktar församlingen sitt varmaste tack. Det var inte första gången som någon av syföreningarna bidrog till kyrkans förskönande. År 1913 skänkte Nässja syförening en hög, femarmad ljusstake i mässing till kyrkan och 1957 skänkte de två tennvaser.

Efter denna omfattande renovering har en del målningsarbeten utförts och på mitten av 1990-talet togs altarrundeln bort och förvaras nu på annan plats.

Inredning och inventarier

I inventarieförteckningen för 1691 nämns ett Kristuskrucifix och ett Mariabeläte. Det rör sig troligen om två medeltida träskulpturer, men de nämns inte i senare inventarieförteckningar. I kyrkan finns några andra medeltida inventarier bevarade: dopfont, altarskåp, rökelsekar och nattvardskalk. Dopfonten står innanför kordörren. Cuppan (skålen) är daterad till tiden strax före 1200-talets mitt och tillverkad av rödgrå vätersandsten. Den huggna

dekoren består av en arkadfris som ramas in av repstavar. Under arkadbågarna återges duvor och träd som är palmett- eller liljeformade. Duvan är den Helige Andes symbol och träden har tolkats som så kallade livsträd, vilka symboliserar frälsning och evigt liv. Symbolerna är väl valda för en dopfont. I dag vilar cuppan på ett sentida fundament i grå kalksten. Under en period användes inte dopfonten. Enligt 1827 års inventering fanns det en dopfont av sten men en anteckning säger att dopfonten är såld till skattemannen Jonas Larson i Östnässja och enligt en annan uppgift lär den ha hittats i en ladugård i Eneby i Nässja. Där ska den ha använts för vatten till kalvarna. Vid dopplatsen har man hängt upp det medeltida rökelsekaret.

Biskop Nils och domkapitlet i Linköping överlät i juli 1380 sockenkyrkorna i Vadstena, Klåstad, Örberga och Nässja med alla avgifter, offergåvor, avkastningar, inkomster, jordegendomar, landbor, prästbol och övrigt som hittills tillhört kyrkoherdarnas rätt till den heliga jungfrun Marias kloster i Vadstena (Vadstena kloster). Klostret skulle se till att det fanns vikarier på plats så att sockenborna fick fira gudstjänst liksom tidigare. Nässja kyrka blev på det viset tätt

En dopplats har anordnats innanför koringången. Dopfunten är daterad till strax före mitten av 1200-talet.

Det medeltida rökelsekaret hängs idag upp invid dopplatsen.

knuten till Vadstena kloster. Det kan vara en anledning till att två av kyrkans inventarier eventuellt ursprungligen har funnits i klosterkyrkan i Vadstena. Det gäller altarskåpet och nattvardskalken.

Altarskåpet är en så kallad triptyk (består av mittparti och två dörrar) och det finns spridda uppgifter om att det ursprungligen har hört till Vadstena klosterkyrka. På dörrarnas baksida kan man se en röd bård med ett mönster av schabloner av medeltida typ. På framsidan finns målade scener av barockkaraktär.

I mittpartiet syns den sista nattvarden och på dörrarna avbildas korsfästelsen och uppståndelsen. Framställningen fick sitt nuvarande utseende år 1701. Då ansågs altartavlan vara förfallen och man bekostade en bättring av den hos en målare i Vadstena, vilket tycks innebära att måleriet gjordes om i tidens smak. I inventarieförteckningen 1827 nämns en altartavla som står i sakristian. Frågan är om det var det medeltida altarskåpet som stod där, och vad hade man i så fall för altarpnydd? 1849 skänkte lanthushållaren Anders

Altarskåpet är ursprungligen medeltida, men dagens utseende tillkom vid en ommålning under tidigt 1700-tal.

Larsson i Broby en ny altartavla med Nattvardens instiftande som motiv. Det saknas dock uppgifter om konstnär. I samband med renoveringen 1935 tog man ner tavlan och ställde tillbaka det medeltida altarskåpet. Numera har altartavlan förkommit och endast ramen finns kvar.

I samband med reformationen lät Gustav Vasa genomföra en reduktion av kyrkornas silver och den drabbade även Nässja kyrka.

Där förlorade man en monstrans med glas, en brudkrans och ospecificerat silver. I monstransen förvarades det invigda nattvardsbrödet och glaset gjorde att församlingen kunde se brödet vid speciella tillfällen. Församlingen fick behålla kalk och patén för att kunna fira nattvard. Nattvardskalken har medeltida fot och skaft, men cuppan (skålen) förstörades hos mästern Hans gullsmed i Vadstena 1699. Man lämnade in kalken till honom eftersom

Nattvardskalken har en medeltida fot.
Cuppan förstörades 1699.

den övre delen var fördärvad. Han förstörde både kalken och paténen och förgyllde dem. Enligt räkenskaperna släppte guldsmeden till två lod silver samt guld. Kvittensen på arbetet lades i kyrkkistan. En utgiftspost år 1730 rör återigen renovering av kalken. Troligen gjordes detta av guldsmeden Jacob Schotte (1686–1750), eftersom kalken är märkt med bokstäverna I S. Samma märkning finns på en oblatask från 1725 som är tillverkad av Schotte.

Runt kalkens fot finns sex vapensköldar – tre olika sköldar som sitter parvis. Det är inte klarlagt vilka adliga ätter som sköldarna hör till och hur kalken har kommit till Nässja. Det är inte känt att någon ätt med dessa vapen har haft egendomar i Nässja. Eventuellt har kalken hört till Vadstena kloster. Bland annat efter Gustav Vasas silverreduktion hade Vadstena kloster en kärv ekonomi och en del av de föremål som inte dragits in till kronan såldes. Försäljningar finns antecknade i klostrets räkenskaper och där nämns bland annat försäljning av två kalkar, varav den ena var en gåva till klostret 1560. Tyvärr står det inte vem som köper kalkarna. Med tanke på de starka banden mellan Vadstena kloster och Nässja som berörts ovan, är det troligt att nattvardskalken tidigare hört till klosterkyrkan.

Konsthistorikern Aron Andersson är den forskare som har ägnat vapensköldarna mest uppmärksamhet. Han anser att det troligen rör sig om medeltida danska eller nordtyska ätter. Det kan vara ätter med starka band till den heliga Birgitta. Vadstena kloster var även föremål för ett stort antal gåvor i form av pengar, gods och föremål från ledande ätter inom ett stort geografiskt område. Aron Anders-

Nattvardsservisen. Till denna hör även ett sockenbudstyget med en liten behållare för oblater.

son för även fram möjligheten att nattvardskalken är ett krigsbyte som har donerats till Nässja. Det finns dock inga anteckningar om detta i den tidigaste bevarade inventarieförteckningen från 1691.

År 1742 köptes den förgyllda vinkannen, eller silverstop att ha mässvin i, som det står i räkenskaperna. Kyrkan betalade en del och församlingen sköt till resten som en frivillig gåva. Sockenbudstyget består av en kalk med en liten behållare för oblater samt en patén.

Brudkronan köptes in 1754 och är tillverkad av mästare Frölin i Vad-

stena. Magnus Frölin var guldsmed där mellan åren 1752 och 1758/60. Brudkronan är ornerad med stjärnor, masker, rosetter och hängen av silver samt slipade röda, blå, gröna och rosa glasstenar. Den väger drygt 500 gram och förvaras i ett brudkronefodral av koppar.

År 1726 köptes en ny malmljus-krona för åtta ljus på Vadstena marknad. Det är eventuellt den ljuskrona som hänger mitt i långhuset. I kyrkans räkenskaper för 1726 står det även att man har låtit göra en järnkedja att hänga kronan i samt låtit svarva tre stycken träknappar till kedjan, köpt färg och

Brudkrona från 1754, tillverkad av Magnus Frölin, Vadstena.

målarguld till kedjans och knapparnas stoffering. Till kyrkan hör flera ljusstakar av barockmodell med spiralvridet skaft och fot med punsad och driven dekor i form av blommor och blad.

Den äldsta textilien är ett kalkkläde som är broderat med Kristusmonogrammet *IHS* inom en blomkrans. Det är tillverkat 1683. Ytterligare ett kalkkläde skänktes 1836 av demoiselle Clara Johanna Enelius och visar Kristi kors med svepning och törnekrona. Till kyrkans äldre textilier hör även en mässhake i sammet. I dag ser den ut att vara brun, men den var ursprungligen

svart och det finns flera utgiftsposter 1773 som rör mässhaken. Man köper svart fint tyg till mässhake, ett silverkors, stjärna och nummer samt fem alnar lärft till foder. Silverkorset sitter på mässhakens baksida och på framsidan finns stjärnan och årtalet 1773. Silverarbetet gjordes enligt räkenskaperna av guldsmeden Kiöhler, men liksom kalken som nämnts ovan motsägs uppgifterna av märkningen på föremålet. Silverkorset är stämplat med Vadstena stadsvapen och bokstäverna *N B*, vilket står för silversmeden Nils Belitz. Detta kan nog förklaras av att Belitz var Kiöhlers svärson. Till

de sentida mässhakarna hör en vit av sidendamast som är tillverkad vid Ersta 1956.

Predikstolen är från 1785 och tillverkad av snickarmästare Linman i Nyqvarnen (troligen Nykvarn). Den rundade korgen är ljust grå med grå detaljer och förgyllda spegelramar och dekorlister. Till predikstolen hör en baldakin som är rikt dekorerad och avslutas ner till med tofsar. Predikstolen nås via en trappa direkt från sakristian.

År 1856 inköptes en orgel från orgelbyggaren Sven Nordström i Flisby, Småland. Den lilla orgeln är väl avpassad till kyrkorummets storlek. Från början hade orgeln fyra stämmor, men 1938 byggdes den ut till sex stämmor. Knappt fyrtio år senare byggdes den återigen om och återfick nu sin tidigare storlek med fyra stämmor.

I takryttaren hänger de två kyrkklockorna. Den lilla klockan köptes i Jönköping 1703 och den stora klockan är omgjuten i Jönköping 1792. Till den lilla klockan bidrog alla så att man kunde betala för den koppar som behövdes som material.

Kyrkogården

Kyrkogården har troligen kvar sin medeltida omfattning. Den breda

muren är uppbyggd av kalksten med ingångar i öster och väster. Muren var indelad i olika sträckor och vid sockenstämman beslutades vem som var ansvarig för underhållet av respektive sträcka. År 1828 upphävdes dock denna indelning och underhållet blev ett gemensamt ansvar. Till skillnad från de flesta kyrkogårdar i länet saknar kyrkogården vid Nässja kyrka en tydlig kvartersindelning med gångar och häckar. Detta gör att kyrkogården har en ålderdomlig karaktär, vilken understryks av kyrkogårdsmuren. Ett udda inslag på kyrkogården är byggnaden utanför västra muren som bland annat har varit fattigstuga. En av dörrarna leder direkt ut på kyrkogården.

År 1815 lagfästes en förordning med nya anvisningar för kyrkogårdar och begravningsplatser i riket, som innebar att de skulle anläggas utanför städer och byar. Efter flera års diskussioner blev det även förbjudet med begravingar inne i kyrkan. Tidigare var det vanligt att personer av högre stånd hade sin gravplats inne i kyrkan.

Även i en liten landsbygdsförsamling som Nässja diskuteras förordningen. Paragraf 2 i sockenstämmoprotokollet den 25 februari 1816 behandlar ”Höga

Silverkors på mässhaken från 1773.

Öfwerhetens anmaning” att upphöra med begravningar i kyrkan, samt kyrkogårdens utflyttande utur byn. ”Konungens Landsfaderliga Omsorg för undersåtarnes wäl erkändes underdånigast” och man beslutade att något lik inte skulle begravas i Nässja kyrka. Däremot framhöll man kyrkogårdens höga läge vid änden av byn och den friska luften från Vättern och beslutade att inte flytta kyrkogården.

Vid renoveringen 1935 påträffades tre gravar under korgolvet. Fem skelett återbegravdes i en gemensam grav mitt i kyrkan.

Källor

Landsarkivet i Vadstena, digitaliserat material

Östergötlands museums topografiska arkiv

Andersson, Aron 1956: *Silberne Abendmahlsgeräte in Schweden aus dem XIV. Jahrhundert.*

Bonnier, Ann Cathrine 1996: Kyrkorna i Dals härad. Några av landets äldsta kyrkor. Kyrka i bruk. Meddelanden från Östergötlands länsmuseum.

Broocman, Carl Fredrik 1760: *Beskrifning Öfwer the i Öster-Götland Befintelige ...*

Dendrokronologiska undersökningar av medeltida kyrkor inom Linköpings stift. Länsstyrelsen Östergötland. Rapport 2006:16.

Hovstadius, Barbro 1976: *Brudkronor i Linköpings stift.* Nordiska museets Handlingar 87.

Janse, Otto 1906: *Medeltidsminnen från Östergötland.*

Källström, Olle 1935: *Medeltida kyrksilver från Östergötland: förlorat genom Gustav Vasas reduktion år 1540.*

Silverstolpe, Carl 1895–98: *Vadstena klostets uppboärds- och utgiftsbok 1539 – 1570.* Antiquarisk tidskrift för Sverige. Sextonde delen.

Ullén, Marian och Ljungstedt, Sune 2003: *Östergötlands medeltida dopfuntar.*

Östergötlands museum. Linköpings stifts skadeinventering 2012. Nässja kyrka.

Östergötlands museum 2005: *Kulturhistorisk inventering av kyrkobyggnader och kyrkomiljöer i Linköpings stift. Nässja kyrka.*

Tack till Marianne Andersson för värdefulla upplysningar.

Väster om kyrkogården finns en byggnad, som bl a har inrymt fattigstugan. Det ovanliga är att det finns en dörr som leder direkt ut på kyrkogården.